

Кашпрук Ю.А. Банковская инфраструктура: суть, функции и особенности развития

Раскрыта сущность категории "банковская инфраструктура", дополнено раскрытие сущности "банковской инфраструктуры" через ее функции. Определенно основные элементы инфраструктуры банковской системы и охарактеризованы тенденции их развития в переходной экономике Украины. Установлено, что особенно заметные успехи в развитии банковской инфраструктуры в Украине достигнуто благодаря созданию дочерних банковских компаний и финансовых супермаркетов, формированию системы между банковских расчетов, системы дистанционного обслуживания клиентов и системы управления кадрами.

Ключевые слова: банковская инфраструктура, функции банковской инфраструктуры, элементы инфраструктуры банковской системы, дочерние компании банков, финансовые супермаркеты, автоматизированные банковские системы, система межбанковских расчетов, система дистанционного обслуживания клиентов, система управления кадровой политикой банка.

Cashpruk Yu.A. Bank infrastructure: essence, functions and features of development

Essence of category is exposed "bank infrastructure", opening of essence of "bank infrastructure" is complemented through its functions. Certainly basic elements of infrastructure of the banking system and their progress trends are described in the transitional economy of Ukraine. It is set that especially noticeable successes in development of bank infrastructure in Ukraine obtain due to creation of daughter's bank companies and financial supermarkets, forming of the system of between bank calculations, system of remote service of clients and control the system by shots.

Keywords: bank infrastructure, functions of bank infrastructure, elements of infrastructure of the banking system, daughters' companies of banks, financial supermarkets, automated banking systems, system of remote customers service, control system by the skilled policy of bank.

УДК 336.717

*Аспір. Р.Л. Кльоба¹ – Університет банківської справи
НБУ, м. Київ*

БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи пріоритетним для України є вирішення проблеми нестачі фінансових ресурсів. Одним із сегментів вирішення цієї проблеми є ринок цінних паперів. Подальший розвиток ринку цінних паперів і одного з основних суб'єктів цього ринку – комерційних банків є необхідною умовою залучення інвестицій для розвитку економіки України.

Подолання наслідків фінансово-економічної кризи потребує створення належних умов для становлення та функціонування ринку цінних паперів, який сприяє руху капіталу. Комерційні банки є одними з основних фінансових інститутів, що акумулюють значний обсяг вільних коштів і сприяють їхньому перерозподілу в економіці.

Упродовж останніх десятиріч процеси глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки набули нового значення. Банківські послуги стають

¹ Наук. керівник: проф. Л.А. Білий, д-р техн. наук – Університет банківської справи НБУ

дедалі поширенішими, а це потребує від банків йти в ногу з часом, понад це, що вони мають реальні можливості для нововведень. Перед Україною стоїть завдання інтеграції до світової економіки, тому дуже важливим є створення нових зв'язків і відносин, які повинні супроводжуватися високим рівнем ведення банківської справи та відповідністю української банківської системи світовим стандартам.

Проблематика операцій комерційних банків з цінними паперами потребує подальшого всебічного наукового осмислення і практичного вирішення. Значний внесок у розроблення цих питань внесли провідні вітчизняні економісти О.Д. Вовчак [1], А.Я. Кузнєцова [2], Б.Л. Луців [3], А.А. Пересада та Т.В. Майорова [4], Л.О. Примостка [5], С.К. Реверчук [6] та інші. Разом з тим залишається не висвітленим досить широке коло питань, пов'язаних зі специфікою проведення комерційними банками операцій з цінними паперами. Банківська система України на сьогодні перебуває на складному етапі свого розвитку, і це зумовлює велику кількість проблем, які потребують вивчення. Все це разом узятє і визначило вибір теми дослідження та зумовило його актуальність.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності, сучасних особливостей операцій комерційних банків з цінними паперами, напрямку розвитку, новітніх тенденцій у здійсненні цих операцій. Також мета полягає в розробленні рекомендацій щодо вдосконалення операцій комерційних банків з цінними паперами з урахуванням досвіду країн з розвинутою ринковою економікою.

Об'єктом дослідження є операції комерційних банків з цінними паперами в Україні. Предметом дослідження є грошові відносини, що виникають під час проведення комерційними банками операцій з цінними паперами.

Інформаційною базою є законодавчі і нормативні акти, статистичні збірники, періодичні і монографічні видання, а також матеріали Національного банку України, Комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Виклад основного матеріалу. Ринок цінних паперів є багатоаспектною соціально-економічною системою, на основі якої функціонує ринкова економіка. Він сприяє акумулюванню капіталу для інвестицій у виробничу і соціальну сфери, структурній перебудові економіки, позитивній динаміці соціальної структури суспільства, підвищенню достатку кожної людини шляхом володіння і вільного розпорядження цінними паперами, психологічній готовності населення до ринкових відносин. На жаль, сьогодні в умовах подолання наслідків фінансової кризи, ринок цінних паперів в Україні розвивається повільно і малими темпами розширює сферу своїх інвестиційних можливостей. Вирішальним чинником для прискорення розвитку банківських операцій з цінними паперами повинна стати катастрофічна нестача інвестицій для розвитку економіки.

Останнім часом відбувається синтез традиційного банкінгу та операцій з цінними паперами. Це потребує детального дослідження цього напрямку діяльності комерційних банків та підготовки науково-практичних рекомендацій для вдосконалення управління цим процесом. Однак, на нашу думку, українські вчені-економісти багато уваги приділили характеристиці цінних паперів, але недостатньо висвітлили безпосередньо банківські операції з цінними паперами, шляхи їх покращання і підвищення ефективності.

З економічної точки зору, операції з цінними паперами можна класифікувати за характеристикою мети: емісійні, інвестиційні, комісійно-посередницькі тощо. Банківські операції можна також класифікувати за характером їх проведення: пасивні, активні, активно-пасивні, позабалансові. Особливе значення має класифікація за виникаючими ризиками та іншими чинниками, які впливають на ефективність операції з цінними паперами, і за ефективністю операції (кінцевим результатом). Крім того, виділяють організаційно-правовий аспект проведення операції з точки зору послідовності дій, які, своєю чергою, регламентуються у законодавчому порядку [7].

Аналіз операцій комерційних банків з цінними паперами показав, що, по-перше, первинний момент, що визначає частку здійснюваних операцій з цінними паперами, як і загальний обсяг активних або пасивних операцій банку, визначається станом розвитку економіки та ринку цінних паперів. По-друге, перелік цінних паперів може бути обмежений чи необмежений законодавчо. Це стосується також операцій комерційних банків з цінними паперами, які можуть бути дозволені до проведення банками у повному чи обмеженому обсязі [7].

Першим законом сучасної України, який дав визначення цінного папера та основних видів цінних паперів, став Закон України "Про цінні папери та фондову біржу", прийнятий у 1991 р. (з наступними змінами і доповненнями). Перелік операцій з цінними паперами, дозволених комерційним банкам визначено у Законі України "Про банки і банківську діяльність". Згідно з цим Законом Банкам дозволено майже всі операції на фінансовому ринку, за винятком страхування, крім посередництва при страхуванні. Важливою рисою нового Закону стало те, що він передбачає існування, крім універсальних, ще й спеціалізованих банків [8].

Комерційні банки України мають право здійснювати практично всі операції, пов'язані з цінними паперами. Але аналіз виданих ліцензій для здійснення цих операцій і реальних операцій, які виконують комерційні банки, свідчить про те, що їхні операції є обмеженими. Банки виступають на ринку цінних паперів як емітенти акцій (для поповнення власного капіталу) і інвестори державних цінних паперів. Незначні обсяги операцій на продаж і особливо на інвестиції свідчать про малу активність банків на ринку цінних паперів.

Порівняння даних портфеля цінних паперів комерційних банків України з кредитним портфелем показує, що обсяг кредитних операцій є значно більшим. Взагалі у світовій практиці значне перевищення обсягів кредитних операцій над обсягами операцій з цінними паперами є нормальним, але в Україні простежується негативна динаміка у напрямку перевищення обсягів кредитних операцій та зменшення операцій з цінними паперами. У цьому випадку комерційний банк втрачає один з найважливіших інструментів своєї роботи, що взагалі негативно позначається на його становищі. Одна з характеристик ефективності здійснення операцій – доходи від цих операцій – свідчить, що вони не є основними джерелами отримання прибутку. Аналіз професійної діяльності на ринку цінних паперів свідчить також про низьку активність банків на цьому ринку.

Ринок цінних паперів – найбільш чутливий до змін у фінансовому, економічному та політичному, а також в інформаційному просторах з його здебільш нерівномірними потоками інформації щодо українських умов.

Для України важливим є використання практики розвинених країн Заходу у впровадженні нових операцій з цінними паперами та адаптації їх до вітчизняних умов. До нових видів операцій можна віднести операції з депозитарними розписками (ця практика вже запроваджується), сек'юритизації активів. Особливе значення мали б операції з похідними фінансовими інструментами, котрі ще не набули широкого застосування, однак це буде можливим лише за умов розвитку ринку цінних паперів в Україні. Всі вони використовуються з метою як розширення кола операцій з цінними паперами, що проводяться, так і їхнього хеджування [7].

Ринок банківських операцій невинно розвивається, особливо з огляду на те, що традиційна банківська справа стикається з величезною конкуренцією з боку інших учасників ринку цінних паперів у сфері здійснення інвестиційних проектів, особливо на міжнародному ринку. В нових банківських операціях з цінними паперами потрібно використовувати новітні технології та засоби телекомунікацій. Тому важливим є питання фінансових інновацій, які пов'язані, насамперед, з інноваціями у сфері науки, техніки та технології.

Висновки. Результати виконаного дослідження дають змогу зробити такі висновки і пропозиції:

В умовах трансформаційної економіки ринок цінних паперів характеризується як механізм перерозподілу капіталів між суб'єктами різних видів економічної діяльності. Невід'ємним елементом цього механізму є банківська система як комплекс спеціалізованих фінансових інститутів, спроможних концентрувати та інвестувати значні обсяги капіталів.

Велике значення на перспективу для комерційних банків України, як одних з найактивніших учасників ринку цінних паперів, власникам інтелектуального капіталу та носіям реальних коштів має запровадження нових банківських операцій з цінними паперами.

Комерційним банкам України варто поширювати операції з похідними цінними паперами, операції на основі глобальних та американських депозитарних розписок або аналогічних інструментів, запровадження нових технологій їх виконання, а також здійснювати сек'юритизацію кредитних операцій. З одного боку, фінансові інновації підвищують ефективність проведення операцій і прибуток, з іншого – це могло б забезпечити у майбутньому вищі темпи розвитку ринку цінних паперів.

Література

1. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні. – Львів : Вид-во ЛКА, 2005. – 544 с.
2. Кузнцова А.Я. Фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності : монографія / Ін-т економічного прогнозування НАН України. – Л. : Львів. банк. ін-т НБУ. – 2005. – 367 с.
3. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій / Б.Л. Луців. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка", Карт-бланш, 2001. – 320 с.
4. Пересада А.А. Управління банківськими інвестиціями / А.А. Пересада, Т.В. Майорова. – К. : Вид-во КНЕУ. – 2005. – 257 с.

5. **Примостка Л.О.** Фінансовий менеджмент у банку : підручник. – 2-ге вид., [перероб. і доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 468 с.

6. **Реверчук С.К.** Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю : монографія / С.К. Реверчук, Л.Г. Кльоба, М.Б. Паласевич / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – Львів : Вид-во "Тріада плюс", 2007. – 352 с.

7. **Радзівська В.М.** Операції комерційних банків з цінними паперами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2001. – 18 с.

8. **Закон України** "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 р., № 2121 – III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.

Кльоба Р.Л. Банковские операции с ценными бумагами в условиях преодоления последствий финансово-экономического кризиса

В условиях преодоления последствий финансово-экономического кризиса приоритетным для Украины является решение проблемы недостатка финансовых ресурсов. Одним из сегментов решения этой проблемы есть рынок ценных бумаг. Последующее развитие рынка ценных бумаг и одного из основных субъектов этого рынка – коммерческих банков есть необходимым условием привлечения инвестиций для развития экономики Украины.

Kloba R.L. Bank operations security-related in the conditions of overcoming of consequences of financial and economic crisis

In the conditions of overcoming of consequences of financial and economic crisis priority for Ukraine is a decision of problem of lack of financial resources. One of segments of decision of this problem there is a market of equities. Further market of securities development and one of basic subjects of this market of commercial banks is the necessary condition of bringing in of investments for development of economy of Ukraine.

УДК 658:001.895

Асист. О.Я. Колешук – НУ "Львівська політехніка"

ОЦІНЮВАННЯ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано потребу використання дохідного підходу до оцінювання залишкової вартості основних засобів. Визначено чинники, які впливають на величину залишкової вартості основних засобів підприємства. Побудовано математичну модель величини залишкової вартості основних фондів. Встановлено вплив окремих чинників на величину спрацювання основних засобів підприємства. Визначено ознаки настання катастрофічного рівня спрацювання основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, технічний стан, рівень спрацювання, залишкова вартість, катастрофічне спрацювання, оновлення основних засобів.

Вступ. Підвищення рівня конкурентоспроможності продукції промислових підприємств та, як наслідок, покращення фінансових показників їхньої діяльності потребує, серед іншого, нормалізації рівня спрацювання основних засобів підприємств, що для багатьох з них потребує розроблення та реалізації комплексної програми оновлення їхніх основних фондів. Водночас, управління рівнем спрацювання основних засобів промислових підприємств потребує попереднього оцінювання цього рівня та встановлення міри впливу основних чинників на нього. Таке оцінювання повинно базуватися на реальних даних про фактичну величину залишкової вартості відповідних засобів праці.

Практика оцінки бізнесу свідчить про те, що балансова вартість основних засобів згідно з даними бухгалтерського та податкового обліку часто не відповідає їхній реальній вартості, тобто величині капіталізації доходу їх-